

נייר עמדה בנושא

הצעת חוק איסור ייבוא ומכירת כבד של בעלי חיים שעברו התעללות, התשע"ג-2013

מבוא

הצעת חוק איסור ייבוא ומכירת כבד של בעלי חיים שעברו התעללות, התשע"ג-2013 עניינה לאסור יבוא של "כבד שומני" לישראל, משום שהייצור של כבד מסוג זה דורש התעללות רבה בבעלי חיים. כיום נאסר על פי החוק לייצר כבד שכזה בישראל - אך לא קיים איסור לייבאו. מטרת נייר עמדה זה לברר את המבט היהודי בסוגיה זו.

המבט היהודי

1. **צער בעלי חיים לצורך תועלת האדם:** ככלל, על פי ההלכה, מותר לצער בעלי חיים כאשר מדובר על פעולה שנצרכת לתועלת בני האדם. משום כך לדוגמה, מותר לשים על בהמות משא כבד על מנת להעביר אותן ממקום למקום.¹
2. **מצבים בהם ישנה אכזריות רבה:** כאשר מדובר במעשה אכזרי במיוחד, ישנם פוסקים האוסרים מעשה זה גם אם הוא נעשה לצורך בני אדם.² מאידך, יש הסוברים שגם במצב זה הדבר יש להתיר את הדבר כאשר מדובר בצורך בסיסי אשר תועלתו מרובה.³ לדוגמה, לדעתם מותר להנשיר תרנגולות מטילות במטרה להגדיל את תפוקת הטלת הביצים שלהן.
3. **מצבים בהם ההנאה אינה עבור צורך בסיסי:** כאשר מדובר במעשה אכזרי במיוחד שאינו מביא תועלת בסיסית לבני אדם הדבר אינו ראוי לכל הדעות. לדוגמה, ההלכה קובעת שציד של בעלי חיים לשם הנאה בלבד, הוא מעשה שאינו ראוי.⁴
4. **מידתיות בין רחמים על בעלי חיים ובין רחמים על בני אדם:** ישנה חשיבות לכך שהרגישות לבעלי חיים לא תעלה על הרגישות לבני אדם, וזאת בכדי שלא לטשטש את ההבדל המהותי בין בעלי החיים ובין בני האדם - הבדל המהווה תשתית הכרחית לדרישות המוסרית המיוחדות המצופות מבני האדם.⁵ משום כך, כל עוד לא נאסר לייבא מוצרים אשר תהליך ייצורם דרש סבל אנושי, אין לאסור לחלוטין ייבוא של מוצרים אשר יבואם דרש סבל של בעלי חיים.
5. **חשש מאיסור יבוא בשר כשר בארצות אירופה:** בימים אלו בחלק מארצות אירופה (גרמניה פולין ושבדיה ועוד) שוקלים איסור שחיטה כשרה משום צער בעלי חיים. דבר זה מהווה איום על חיים יהודיים על פי ההלכה במקומות אלה. איסור יבוא בשר במדינת ישראל מדינת היהודים עלול לחזק מגמות אלה, לכן יש להימנע מקביעת איסור יבוא בשר בטענה של צער בעלי חיים בימים אלו

האיזון הראוי

אנו סוברים כי אין לאסור לגמרי ייבוא כבד של בעל חיים שעברו התעללות מחו"ל. הן משום שההלכה התייחסה להנאה מאכזריות כמעשה שאינו ראוי ולא כאיסור מוחלט, והן משום שאנו עדיין לא בשלים לכך מבחינה מוסרית, והן משום הדאגה לקיומה של שחיטה כשרה במדינות אירופה.

אמנם, לדעתנו אין מקום לתת הכשר מהדרין על בשר בעל חיים שעבר התעללות, ויש לקדם חקיקה אשר תאסור סחר בבשר בעלי חיים שעברו התעללות או לפחות תעלה עליו את המיסוי, ובכך תביא לידי ביטוי המדינה היהודית את סלידתה של המורשת היהודית מאכזריות כלפי בעלי חיים שלא לצורך משמעותי.

¹ שו"ת **תרומת הדשן** ב, קה: "אם למרוט נוצות לאווזות חיים, אי דומה לגיזת כבשים או אי הו צער בעלי חיים? גם לחתוך לשון העוף כדי שידבר, ואזנים וזנב מכלב כדי ליפותו, נראין הדברים דאין אסור משום צער בעלי חיים אם הוא עושה לצורכיו ולתשמישו. דלא נבראו כל הבריות רק לשמש את האדם, כדאיתא פרק בתרא דקידושין. ותדע דבפרק ב' דבבא מציעא חשיב פריקה צער בעלי חיים, וא"כ היאך מותר משא כבד על בהמתו להוליכו ממקום למקום הא איכא צער בעלי חיים? ...אלא שהעולם נוהרים ונמנעים, ואפשר הטעם לפי שאינו רוצה העולם [לנהוג] מדות אכזריות נגד הבריות, שיראים דילמא יקבלו עונש על ככה..."

² שו"ת **שבט הלוי** ב, ז: "יקרתו קבלתי והאותיות שאלוני ע"ד "הנשירה" שעושים היום בעופות הזקנים, דהיינו שאין נותנים להם לאכול עשרה ימים רק מים לשתיה והם נעשים חלשים מאד והרבה מתים מזה, והרבה מחזיקים מעמד כי חיים מהשומן שלהם, ועי"ז נופל נוצה שלהם ומגדל אח"כ נוצה חדשה, אח"כ מטפלים בהם עד שמתחילים שוב להטיל ביצים, והריווח של העושים כן הוא שאין צריכים להמתין ה' חדשים באפרוחים קטנים עד שמתחילים להטיל, כי מוטב להם טפול הזה בזקנים שמרויחים זמן וכסף... וכ"ז בצער גדול שגם הוא מותר לצורך כנ"ל, אבל אכזריות מופרזת כגון נידון דידן להרעוב בע"ח זמן מרובה ולמנוע מהם אוכל, מצאתי בס' אוצה"פ שם מעתיק בשם ס' תולדות יעקב חי"ד סימן ל"ג דכבר צווחו קמאי דקמאי על הקצבים המרעיבים את הבהמות יום או יומים באמרם שבעבור הרעבון מכביד הבשר שעוברים על צעב"ח, וזה ממש נ"ד, ונ"ד עדיף באכזריות מרובה להרעוב עד עשרה ימים, וגם אי נימא דגדר צעב"ח דאורייתא ממש אין כאן כיון דעביד סו"ס לריוח ממון, מכ"מ עביד כמנהג הגוים שהם אבירי לב".

³ כך דעתו של הרב יעקב אריאל שליט"א (דברים בעל פה).

⁴ שו"ת **נודע ביהודה** תנינא – יורה דעה סימן י: "ע"י אור זרוע ה' שבת ס"י פ"ג אות י"ז וז"ל: מיהו אומר אני שכל מי שצד חיות בכלבים כעין שהעכו"ם עושים שלא יראה בשמחת לויטן. ופוק חזי לומר תבלה ותחדש כתב מהרי"ו בפסקיו הביאו רמ"א בא"ח סוף סימן רכג שאין לומר כן על הנעשה מעורות בהמה משום ורחמיו על כל מעשיו, ואף שרמ"א כתב עליו שהוא טעם חלוש היינו מצד שאינו חיוב שבשבילו ימיתו בהמה וכמה עורות יש שכבר מוכן וכמה מתים מאליהם ויכולים להשתמש בעורותיהם ועם כל זה סיים רמ"א שרבים מקפידים על זה, ואיך ימית איש ישראלי בידיים בעלי חיים בלי שום צורך רק לגמור חמדת זמנו להתעסק בצידה".

⁵ הרב אברהם יצחק הכהן קוק, **חזון הצמחונות והשלום**: "... כמה מגוחך הדבר, אם עם כל עוד טומאתו בו, יפשוט טלפיו ויפנה לו לדרך צדקה הרחוקה, להתחסד עם בע"ח, כאילו כבר גמר כל חשבונותיו עם בני אדם הברואים בצלם אלקים, כאילו כבר העמיד הכל על נכון, כבר העביר את שלטון הרשעה והשקר, שנאת עמים וקנאת לאומים, איבת גזעים ומריבת משפחות, המביאה להפיל חללים רבים ולשפך נחלי דמים - כאלו כל אלה כבר אפסו מן הארץ, עד שאין לה לאותה חסידה "האנושית" במה להצטדק כי אם לפנות להעמיד על נכון מוסרה בדרך בעלי חיים... על כן אין זאת המעלה הוגנת לו לאדם כלל, כל זמן שפלותו... והתירה לו להפיק חפצו גם באבוד חייהם, למען על ידי זה יכיר עמוק מאד את יתרונו עליהם, כדי שתתרומם נפשו אל השאיפות הרמות המוסריות הבאות בטבען בהתרוממות הרוח האנושי ע"י קדושת המעשים והמידות התרומיות".